

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника
Бобрика Володимира Івановича
на дисертаційне дослідження Стратійчук Вікторії Володимирівни
«Іпотека в цивільному праві України», поданого на здобуття наукового
ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне
право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Детальний аналіз дисертації, автореферату та публікацій за темою дисертації Стратійчук В.В. «Іпотека в цивільному праві України» дозволяє сформулювати наступні узагальнені висновки щодо цієї роботи.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена серед іншого тим, що на сьогодні, в умовах стрімкого розвитку економіки та удосконалення правової системи, Україна крокує в напрямку європейського співтовариства. На цьому шляху першочерговими є завдання з вдосконалення тих правових механізмів та інститутів, які сприяють такому розвитку. Одним із таких інститутів є іпотека як надійний та ефективний інструмент забезпечення договірно-кредитних відносин. Цей правовий і економічний інститут діє в усіх розвинутих правових системах, є найнадійнішим способом виконання зобов'язання і покликаний забезпечити баланс інтересів боржника і кредитора. Не завчаючи на значну кількість наукових праць щодо інституту іпотеки, існує потреба в поглибленні його наукових досліджень, що зумовлено як відсутністю єдиного підходу до правової природи, поняття та сутності іпотеки, так і у зв'язку з існуванням проблемних питань у сфері її правового регулювання та застосування відповідних правових норм. В основних нормативно-правових актах щодо іпотеки подекуди використовується різний понятійний апарат. Крім того, в них по різному урегульовані окремі процедурні аспекти іпотеки. Результатом цього є неоднозначне трактування законодавства, ризик порушення прав учасників іпотечних відносин, а також неоднорідна судова практика у справах з іпотечних спорів. Все це вказує на необхідність подальших наукових розробок в галузі цивільно-правового регулювання інституту іпотеки, які допоможуть

ВДЗР НАВС
Вх. № 44069
"10" квітня 2017 р.
кількість аркушів: 4
осн. док. додаток —

розкрити проблеми правового регулювання та запропонувати шляхи їх вирішення. Вказані обставини обумовлюють актуальність дисертаційного дослідження Стратійчук В.В.

Дисертаційне дослідження виконано з урахуванням основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014 – 2017 рр. в межах теми «Актуальні проблеми цивільного права в умовах реформування цивільного законодавства»; Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275; річних планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2012–2017 рр.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертанткою достатньо і відповідно до обраної теми дослідження сформульовані мету і завдання дослідження. Проте при формулюванні окремих завдань дослідження допущено методологічну помилку, оскільки аналіз є методом дослідження, а тому не може бути завданням дисертації. Також завдання наукової роботи не може полягати у вивченні того чи іншого питання, адже науковець розкриває зміст досліджуваних правових явищ, а не просто їх вивчає.

Отримання наукових результатів дисертації забезпечувалось застосуванням сукупності загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання. Аналіз роботи, її висновків та пропозицій показує, що автором використані всі задекларовані у вступі роботи методи дослідження. Дисертанткою проаналізовано значний обсяг здобутків вітчизняних та іноземних науковців, які досліджували проблемні питання інституту іпотеки.

Структура дисертації обумовлена поставленими завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Структура дисертації відображає послідовність проведення наукового дослідження. Автором проаналізовано рівень наукової розробленості проблематики за темою дисертаційного дослідження, розглянуто дискусійні у правовій літературі питання щодо правового регулювання іпотеки в цивільному праві.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Результати дослідження представлені у вигляді висновків, пропозицій та рекомендацій як до практичного застосування і вдосконалення чинного законодавства, так і до формування нових наукових положень.

Одержані результати дослідження становлять як науковий, так і практичний інтерес. Вони можуть бути використані у: науковій діяльності – для подальшого проведення теоретичних пошуків щодо питань правової природи, поняття та сутності інституту іпотеки; нормотворчості – при розробленні правових норм, покликаних вдосконалити відповідні законодавчі і підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють суспільні відносини у сфері іпотеки; правозастосуванні – при укладенні договорів іпотеки, а також вирішенні судами спорів, що з них виникають; навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників. Частину результатів дослідження одержано вперше, окремі положення були вдосконалені або дістали подальшого розвитку.

Розглядаючи отримані здобувачем науково обґрунтовані результати дослідження, виокремимо наступні. Автор переконливо наводить додаткові аргументи щодо подвійної (зобов'язально-речової) правової природи іпотеки: 1) зобов'язальний характер проявляється наявністю основного зобов'язання між кредитором та боржником (кредитний договір); 2) речовий характер демонструється наявністю правового зв'язку заставодержателя з нерухомим майном – предметом іпотеки, з якого можна одержати матеріальне задоволення у разі невиконання або неналежного виконання боржником зобов'язання.

Слід погодитися з автором щодо наявності неузгодженості між визначенням поняття «іпотеки» в Законі України «Про іпотеку» і в ЦК України. Слушною варто визнати сформульоване дисертанткою визначення іпотеки, яке вона пропонує закріпити в Законі України «Про іпотеку».

Цікавою з практичної точки зору є положення щодо іпотеки об'єктів незавершеного будівництва. Особливістю таких об'єктів є те, що у разі продовження будівництва їх стан постійно змінюється, а в момент завершення будівництва фактично з'явиться новий об'єкт, відмінний від того, що був предметом іпотечного договору. Саме тому, правильним є пропозиція якнайповнішого відображення в іпотечному договорі реєстраційних даних предмета іпотеки, у т.ч. зазначення дозвільної документації, опис відомостей про заплановані технічно-якісні характеристики майна відповідно до наявної проектно-кошторисної документації, кадастрового номеру земельної ділянки, на якій знаходиться об'єкт незавершеного будівництва. Виваженим є запропонований диференційований порядок оформлення в іпотеку об'єкта незавершеного будівництва, що залежить від того, чи зареєстровані права на такий об'єкт, а також на якій землі він будується.

Висуваючи і обґрунтовуючи загальні положення здобувачем сформульовано ряд інших висновків і пропозицій, які теж характеризуються науковою новизною та практичною значущістю.

В цілому, загальні висновки по дисертації відповідають її змісту, конкретно і стисло висвітлюють основні наукові результати.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані у дисертації, належним чином відображені у авторефераті. Основні положення дисертації відображені у 9 публікаціях, з яких шість – у фахових для юридичних наук виданнях України, одна – у періодичному науковому виданні іншої держави. Результати роботи висвітлювались на 3

науково-практичних конференціях, за результатами яких опубліковані відповідні тези.

Автореферат та дисертація за сутністю та змістом відповідають всім встановленим для цього виду робіт формальним вимогам.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Позитивно в цілому оцінюючи зміст дисертації варто звернути увагу на окремі дискусійні моменти.

1. В роботі пропонується однією з істотних умов для іпотечних договорів, предметом іпотеки за якими є житловий будинок, будівля або споруда, вважати кадастровий номер земельної ділянки, на якій вони розташовані. Така пропозиція, хоч і вказує на правильний вектор подальшого розвитку іпотечних відносин, все ж вбачається не достатньо аргументованою, адже для договору іпотеки має значення не лише кадастровий номер земельної ділянки, а загалом та інформація, що дозволяє ідентифікувати земельну ділянку. Крім того, така пропозиція не враховує реалії земельних відносин в Україні, адже є значна частина будівель, які розташовані на несформованих земельних ділянках, що не мають кадастрового номеру. Тому пропозиція дисертантки спрямована на звуження можливостей щодо передачі в іпотеку будівель, порівняно з чинним законодавством. Також слід враховувати, що окремі об'єкти нерухомого майна, незважаючи на їх зв'язок із землею, можуть бути переміщені з одного місця на друге, без значних витрат, а отже для них прив'язка до земельної ділянки не є принциповою.

2. В дисертації автор пропонує встановити істотною умовою договору іпотеки строк його дії, який не може бути меншим за строк існування основного зобов'язання або меншим за строк дії договору, з якого виникає основне зобов'язання. Така думка автора ґрунтується на неправильному методологічному підґрунті. Зобов'язання з іпотеки є акцесорним, тобто воно є залежним від того зобов'язання, виконання якого воно забезпечує (основного). Тому строк дії договору іпотеки не може

перевищувати строк дії основного договору, так само як іпотечне зобов'язання не може тривати довше основного зобов'язання.

3. Доволі дискусійною вбачається положення дисертації про необхідність визначення для спадкоємців додаткового строку для прийняття спадщини, яка є предметом іпотеки. В роботі не наводяться виважені аргументи з приводу того, що спадкоємцям потрібен додатковий час для прийняття такої спадщини. Ті ж окремі випадки несвоєчасного прийняття спадщини, які інколи мають місце, можуть вирішуватись в загальному порядку, а обтяження спадщини іпотекою не обумовлює жодних особливостей її прийняття спадкоємцями.

4. Також не можна погодитись із запропонованим автором порядком звернення іпотекодержателем стягнення на предмет іпотеки, який не прийнятий спадкоємцями у встановлений законом для прийняття спадщини строк. Спадкування майна не є тією обставиною, яка має змінювати відносини щодо іпотеки (крім їх суб'єктного складу). Іпотекодержателю в будь-якому разі мають бути забезпечені всі ті можливості щодо звернення на предмет іпотеки, які передбачені договором іпотеки і законом. Окрім того, з дисертації не зрозуміло, яким чином пропонується вирішення питання звернення стягнення іпотекодержателем на предмет іпотеки у разі, якщо спадщина не була прийнята, і він за життя спадкодавця не отримав рішення суду про стягнення з останнього заборгованості за основним зобов'язанням.

Висловлені зауваження, загалом не впливають на загальну позитивну оцінку змісту дисертації, яка характеризується науковою новизною, є актуальною як у теоретичному, так і у практичному аспекті.

Загальна оцінка роботи. Дисертаційна робота Стратійчук В.В. «Іпотека в цивільному праві України» є цілісною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для науки цивільного права.

В цілому дисертаційне дослідження відповідає паспорту спеціальності 12.00.03 і вимогам, що встановлені у Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, що передбачені для кандидатських дисертацій, її автор Стратійчук Вікторія Володимирівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент:

завідувач відділу юрисдикційних
форм правового захисту суб'єктів приватного
права, судоустрою та судочинства

Науково-дослідного інституту приватного права

і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака

Національної академії правових наук України

кандидат юридичних наук, старший науковий

співробітник

В. І. Бобрик

